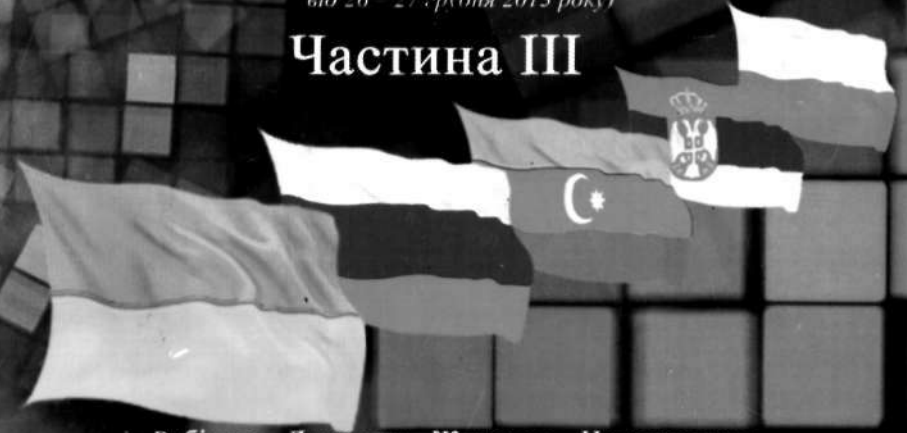

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ І ПСИХОЛОГІЇ
СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ (Україна)
ІНСТИТУТ ХІМІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ (м. Рубіжне) (Україна)
НАУКОВА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «Соборність» (Україна)
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА (Україна)
ПІВДЕННОРОСІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(НОВОЧЕРКАСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ) (Росія)
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ ТА ПРАВА (Азербайджан)
УНІВЕРСИТЕТ м. НІШ (Сербія)
ЗЕЛЕНОГУРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Польща)

**Релігія, релігійність,
філософія та гуманітаристика
у сучасному інформаційному просторі:
національний та інтернаціональний аспекти**

*Збірник наукових праць
(за матеріалами VII Міжнародної науково-практичної конференції
від 26 – 27 грудня 2013 року)*

Частина III

Рубіжне – Луганськ – Житомир – Новочеркаськ –
Баку – Ніш – Зелена Гура
2013 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ І ПСИХОЛОГІЇ
СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ (Україна)
КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА ТЕОЛОГІЇ
ІНСТИТУТ ХІМІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ (м. Рубіжне) (Україна)
КАФЕДРА ФІЛОСОФСЬКИХ ТА ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА (Україна)
КАФЕДРА ЕСТЕТИКИ, ЕТИКИ ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА
ПІВДЕННО-РОСІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(НОВОЧЕРКАСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ) (Росія)
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ ТА ПСИХОЛОГІЇ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ ТА ПРАВА (Азербайджан)
ОРГАНІЗАЦІЯ МОЛОДИХ УЧЕНИХ
УНІВЕРСИТЕТ м. Ніш (Сербія)
ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ
ЗЕЛЕНОГУРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Полща)

**"Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика
у сучасному інформаційному просторі:
національний та інтернаціональний аспекти"**

Частина III

Збірник наукових праць
(за матеріалами VII Міжнародної
науково-практичної конференції
від 26-27 грудня 2013 року)

За загальною редакцією к.філос.н. Журби М.А.

Рубіжне – Луганськ – Житомир – Новочеркаськ – Баку – Ніш – Зелена Гора

2013

УДК 3(045)
ББК60Я43
Ф 56

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту хімічних технологій
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Рубіжне)
(протокол № 3 від 26 грудня 2013 р.)

Редакційна колегія:

Гужва О.П., доктор філософських наук, професор УкрДАЗПІ (Україна)
Гусейнов Сакит Яхья оглы, доктор філософських наук, професор ІФСПТ (Азербайджан)
Журба М.А., кандидат філософських наук, доцент ІХПІ СХУ ім. В. Даля (керівник) (Україна)
Захарків М.Р., кандидат історичних наук, доцент СХУ ім. В. Даля (Україна)
Ільченко В.І., кандидат педагогічних наук, доцент СХУ ім. В. Даля (Україна)
Ісаєв В.Д., доктор філософських наук, професор СХУ ім. В. Даля (Україна)
Йованович Предраг, професор Університета м. Ніш (Сербія)
Коренюгина Т.Ю., кандидат психологічних наук, доцент ПРДПТУ ННП (Росія)
Кузьміченко І.О., кандидат філософських наук, ІХПІ СХУ ім. В. Даля (Україна)
Лугуценко Т.В., кандидат філософських наук, доцент СХУ ім. В. Даля (Україна)
Проценко В.О., кандидат історичних наук, доцент ІХПІ СХУ ім. В. Даля (Україна)
Поліщук О.П., доктор філософських наук, професор ЖДУ ім. І. Франка (Україна)
Сапенко Роман, доктор габілітований, професор Зеленогурського університету (Польща)
Старостенко Т.М., кандидат філолог. наук, доцент ХНПУ імені Т.С. Шевченка (Україна)
Sena Mihailovic, Institute of Serbian Culture Pristina-Leposavic (Serbia)
Щербакова Л.І., доктор соціологічних наук, професор ПРДПТУ ННП (Росія)

**Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика у сучасному
інформаційному просторі: національний та інтернаціональний
аспекти: зб. наукових праць / за заг. ред. к.філос.н. Журби М.А. –
Частина III. – Луганськ: ФОП Котова О.В., 2013. – 231 с.**

Збірник містить матеріали учасників VII Міжнародної науково-практичної конференції
«Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика у сучасному інформаційному просторі:
національний та інтернаціональний аспекти». У збірці здійснюється багатоаспектний аналіз
трансформації сучасної культури, духовності в інформаційному просторі з урахуванням специфіки
й соціальної динаміки філософії, етики, естетики, мистецтва, психології, педагогіки, соціології,
економіки, політики і права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів та студентів.

УДК 3(045)
ББК60Я43

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір і точність
наведених фактів, цитат та інших відомостей.

© ІХТ СХУ ім. В. Даля, 2013
© Колектив авторів, 2013
© ФОП Котова О.В., 2013

Історико-філософські концепції утворення української народності

- Гедін М.С.** _____ **160**
Історична спадщина Старокиївської держави в полеміці М.П.Погодіна та М.О.Максимовича
- Поліщук О.П., Поліщук О.А.** _____ **163**
Історична пам'ять українського народу у лінгвістично-культурологічній візії: топонім "Крошня" та "Крошенка" як лінгвокультурні маркери ранньослов'янської єдності в етногенезі слов'ян

ВАЛЕОЛОГІЯ І ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ

- Дубовой А.В.** _____ **167**
Формирование и саморазвитие культуры здоровья студентов процессе обучения
- Дубовой В.В.** _____ **172**
Развитие взрывной силы в пауэрлифтинге
- Замрозович-Шадріна С.Р.** _____ **175**
Проблеми формування здорового способу життя дітей дошкільного віку
- Лыженкова Р.С.** _____ **179**
Использование фитнес-йоги и системы пилатеса с оздоровительной направленностью на занятиях физической культуры в вузах
- Мальцев В.Н.** _____ **183**
Возрастные аспекты развития гибкости
- Мартынова В.И., Споденко С.В., Юшков В.И.** _____ **185**
Недельный бюджет времени и двигательная активность студентов
- Онучак В.В., Мальона С.Б., Презлята Г.В.** _____ **187**
Рефлексивна компетентність майбутнього вчителя фізичної культури: можливості її формування в умовах пропедевтичної практики

4. Погодин М.П. О древнем языке русском. (Письмо к И. Срезневскому) / М.П. Погодин. – Москвитянин, 1856. – Т. I. – №2. – С. 113–139.

Поліщук О.П.,

професор, д.філос.н., завідувач кафедри естетики, етики та образотворчого мистецтва Житомирського державного університету імені Івана Франка,

Поліщук О.А.

Україна, м. Житомир

Історична пам'ять українського народу у лінгвістично-культурологічній візії: топонім "Крошня" та "Крошенка" як лінгвокультурні маркери ранньослов'янської єдності в етногенезі слов'ян

Кожний народ, кожна нація має як власне походження, так і власну історію й спосіб життя, цінності й світоглядні особливості. В умовах сучасних викликів глобалізації, коли декілька націй світу стали головними "гравцями" у зносинах з іншими спільнотами, важливим стає збереження культурної самобутності тих, хто не належить до таких "гравців". До останніх не належать, на жаль, українці. Тому вивчення культурної спадщини українства, його предків на основі дослідження походження назв поселень чи районів міст, гідронімів є актуальним як у теоретичному відношенні, так і практичному, бо йдеться про відновлення історичної пам'яті людей, яких на сьогодні понад 35 млн.

Щоб розвиватися далі у сучасних умовах українська спільнота на сьогодні потребує не тільки середньострокового і довгострокового плану економічного розвитку, а й певних культурних орієнтирів. Тому вивчення топоніміки поселень, які мають давнє походження, є доцільним і значущим для відновлення історичної пам'яті сучасників щодо способу життя і цінностей предків; для поступального культурного розвитку і збереження національно-культурної самобутності, що зумовило обрання цієї теми дослідження.

Об'єктом дослідження став топонім "Крошня" та гідронім "Крошенка", що наявні у місті Житомирі, яке належить до стародавніх міст України. Вперше їх походження, як гіпотеза, пов'язано із професією плетіння крошень – особливої конструкції корзин для перенесення переважно риби і птиці, яка існувала у період раннього етапу етногенезу слов'янської людності, зокрема на території Полісся. Запропоновано метод лінгвокультурних маркерів специфіки соціокультурних світів.

Як вказує житомирський краєзнавець Георгій Мокрицький, походження топоніму "Крошня" невідоме. Крошня виникла, на його погляд, як поселення не пізніше XVI століття, бо перша згадка про нього за 1552 р. Належало воно тоді давньому роду волинських дідичів Войничів (вони ж були власниками поселень Троянів, Левків, Шумськ). Але мешкало в той рік у ньому всього 7 осіб. Г. Мокрицький вважає, що назва походить від професії цих людей, від «...назви виробництва, яке діяло у цій місцевості з давніх давен. Йдеться про видобуток і крошіння каменю [3, с. 374]». Закінчення "-ня" в українській мові зазначало професію. Наприклад, топонім Бровари зафіксував броварню – місце, де варилося пиво. Смолярня – це виробництво смоли, у Рудні займалися видобутком болотної руди та її переплавою тощо. Дослідником висунута й інша гіпотеза про можливе походження цього макротопоніму. Назва Крошня могла утворитися як антропонім від прізвища Крошинський чи Крошницький. (Олександр Крошницький був слугою і урядником пана Самуеля Горностая, який згадується в "Актовій книзі Житомирського гродського уряду" за 1611 р.). А на думку українського філолога П. Білоуса, назва Крошня пов'язана з слов'янською міфологією – богом Хорстом, якому поклонялися древліани [3, с. 375]. Отже, наразі стверджується, що місцеві жителі своїм верховним божеством вважали саме цього бога. (Відтак, їх пантеон богів був дещо відмінним від пантеону русичів, вказаних Нестором Літописцем).

Проте прагнемо звернути увагу на наступне. Як вказує Ніна Гринбанд, слово "крошні" зустрічається у сучасній російській мові, але тільки у певних місцевостях цієї країни – біля міста Новгород, поблизу Онезького озера, Ладоги та в інших місцевостях біля них. Вони знаходяться переважно у зоні поморських земель Росії. Воно позначає: 1) пристосування для переносу речей за спиною: виріб з вигляді рюкзака з гілок і ремінців з шкури тюленя або мотузочок (складаються бічні частини і дно); при перенесенні вантажу за спиною він прив'язується ременями або мотузкою; використовувалися вони і для збору милостині (поморами Росії); 2) а) сплетений з берести кіш для харчу на дорогу, а також для збирання ягід і грибів, приказка: "Попаль з короба вь крошні – з кулька в рогожку (А. Подвис.) (онезькі говори); б) сплетений з берести заплічник з лямками для переносу за спиною вантажу (березового гілля для вінників, ягеля з боліт, сіна з лугів і т.п.). У крошнях людина вільно переносить вантаж до 30-40 кг на великій відстані (І. Дуров) [1]. За Тлумачним словником Володимира Даля, крошня – це корзина, яка сплетена із лози або корінців. Вона пласка і довга, має кришку і в ній перевозять курей для продажу. Але крошню могли виготовляти також із берести. Така плетена корзина носилася як рюкзак за плечима. Її використовували чорноробочі і лісники. За плечима вона досягала попереку людини, тобто була великою.

Володимиром Далем наведені такі цікаві поговірки, в яких зустрічається слово "крошня", "крошна" або "крошні": "Садись на крошна, перенесу", "Крошонки ломит", "Собрался из короба в крошни, в носилочки, т.е. обнищал". Крошняком називали людину, яка переносила важкі ноші за плечима. В. Даль зазначає, крім того, що в давнину "серебряные крошни подавались за стол". І слова "крошенный" та "крошневой" є спорідненими із словом "крошня" [2]. Отже, слово "крошня" чи "крошні" не є поширеним на території Росії. Воно могло бути принесеним у поморські землі переселенцями з інших місцевостей (наприклад із земель сучасної України у давнину чи в більш пізній час). Або ж бути привнесеним на територію Житомирської області старообрядцями, вихідцями з територій, про які говорилося вище. (Поселення старообрядців тут були, навіть на території самого міста залишилися декілька їх кладовищ).

На наш погляд, така назва може фіксувати поселення тих, хто виготовляв великі корзини – крошні, придатні для перенесення значної кількості речей. Проте такі речі не могли бути дуже важкими, бо виготовлялися із лози, можливо берести, коріння і т.п. І хоча в деяких джерелах вказується ще й такий матеріал як шкіра, варто звернути увагу на форму крошні, яка має тверду основу-каркас, до якого прикріплені на лямках міхи [4]. Видається мало ймовірним, що в крошнях можна було переносити каміння. Каміння простіше возити. Тобто, назва Крошні пов'язана із професією або певним видом заняття людей давнини. В крошнях можна було б переносити не тільки птицю, а й велику і не дуже важку поклажу, наприклад свіжу рибу. Тоді Крошня – місце рибалок. Можливо дана місцевість була найкращою для рибальства через пологі береги (або один берег річки Крошенки – третьою на сьогодні за розмірами на території міста та його пригородів, але саме на її берегах фіксуються різні поселення: з часів культури пізнього Трипілья-Кукутені Черняхівської культури та інших, що засвідчує зацікавлене ставлення людей саме до цієї місцевості з якихось причин). Можливо стверджувати, що місцеві мешканці могли і виготовляти крошні, щоб переносити рибу в інші поселення, які знаходилися навколо них. Якщо крошні виготовлялися для транспортування соколів, перепілок чи інших птахів, то знову ж таки маємо "професійне" походження назви такого поселення (поряд знаходиться місцевість за назвою Соколова Гора).

Варто звернути увагу, що вивчення джерел щодо походження назви Крошенка дав досить цікавий результат: на території інших регіонів України і навіть сусідніх країн можна знайти поселення з такою назвою чи ж однойменний гідронім. Зокрема у Львівській області існує топонім з такою ж назвою. У Білорусії є річка Крошенка, що витікає із озера Вєчельє. Ця річка – права притока р. Ушачі. Але не менш зацікавлює сам герб селище міського типу Ушачі, біля якого протікає білоруська Крошенка. На

ньому на білому щиті золотистого кольору ріку, людину у блакитному одязі з зеленою довгою рослиною і досить дивний предмет – сітку на каркасі (можливо, це те, що виготовляли місцеві жителі або ж вони були для них важливі як для рибалок). Селище Ушача – адміністративний центр Ушацького району Вітебської області, знаходиться за 40 км від м. Полоцьк, 36 км від залізничної станції Лепель та 150 км від Вітебська (тобто, неподалік українсько-білоруського кордону). Цей край здавна вважається "рибним" через чисельні озера і річки.

Відтак можливо припустити, що дані назви виникли достатньо давно – ще у період ранньої історії слов'ян, бо поширені дуже обмежено, проте фіксуються у віддалених один від одного місцевостях проживання декількох сучасних східнослов'янських людностей. І показовим видається, що самі дані слова вже були мало вживаними та, навіть, застарілими ще у ХІХ столітті. Також варто вказати, що ймовірною територією раннього побутування такого виду діяльності у цієї людності було Полісся, враховуючи лінгвокультурні маркери.

Наголосимо, що останні дають змогу не тільки тлумачення походження історичної назви поселення тощо з лінгвістичної точки зору, а й розширення уявлення про спосіб життя, цінності, території проживання певної людності у ретроспективному зрізі аналізу процесу її історичного розвитку. Тому наразі застосовано міжнауковий підхід до вивчення етногенезу українства, що дає змогу на основі методу лінгвокультурних маркерів специфіки соціокультурних світів реконструювати життя наших пращурів без застосування даних археології чи писемних пам'яток культури цієї людності.

Література

1. Гринбанд Н. "Коло, како – знак зародження жизни" / Н. Гринбанд [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.proza.ru/2012/11/13/1798>
2. Даль В. Крошня / В. Даль. // Толковый словарь живого великорусского языка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://slovardalja.net/word.php?wordid=14219>
3. Мокрицький Г.П. Вулиці Житомира: енциклопедія / Георгій Мокрицький.– Кн. 1. – Житомир: Волинь, 2007. – 637 с.
4. Шилов Н.И. "Крошни" / Н.И. Шилов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://kizhi.karelia.ru/collection/opr/=Крошни>